

СЕРГО МИКОЯН ЗА ЧОВЕКА ХЕМИНГУЕЙ

Превод от руски: Димитри Иванов, 1967

chitanka.info

Защо започвам с разказ за срещата ми с автора на „Безкраен празник“? Защото авторът е главното действащо лице на своето произведение. Разбира се, на читателя ще е интересно да научи нещо за Гертруда Стайн или Фицджералд Скот, но много по-интересно и по-важно е за него да знае какво е мислил Хемингуей, какво е чувствувал той, как е гледал на живота, как се е отнасял към хората, събитията, епизодите, описани на тези страници.

За читателя е интересно да прочете в книгата на Хемингуей за самия Хемингуей, за човека Хемингуей.

Творчеството на Хемингуей е неразривно свързано с неговата личност, с неговия характер, възгледи, преживявания и чувства. Той влага в своите книги цялата дълбочина на сърцето си, чистотата на душата си и бистротата на ума. Затова искреността, честността и справедливостта са черти не само на Ърнест Хемингуей, но и на неговото творчество; в тях е неговото величие, една от тайните за популярността на неговите произведения.

Този сломен е един от най-ярките в моя живот. Февруари 1960 г., Хавана. Посрещна ни весел, побелял човек с карирана риза и стара вълнена жилетка. Посрещна ни на прага на своя дом с приветлива усмивка.

— Аз съм не само ваш читател, но и ваш почитател! — казва в самото начало на разговора баща ми.

Веднага, малко рязко и предизвикателно Хемингуей пита:

— А какво мое сте чели?

— „Сбогом на оръжията“, „Да имаш и да нямаш“, разкази, „Старецът и морето“... Въобще всичко, което е излязло у нас.

— А кое в тях ви харесва? — интересува се домакинът, все още недоверчив.

— Вашата любов към обикновения човек. Това, че вие умеете да намерите в хората от низшето съсловие най-високите човешки качества.

Живият класик съвсем не прилича на образа, който си изгражда човек при думата „класик“. Никаква тържественост и скованост, цари непосредственост, простота и взаимна симпатия. И по-нататъшният диалог е вече типично „хемингуеевски“.

Баща ми ме представя.

— Можете да разговаряте без преводач — казва той.

— Говорите ли английски? — пита Хемингуей.

— Малко — отговарям аз.

— Както и всички ние.

Тази реплика на домакина звучи напълно сериозно.

На стената на една от стаите виси лъвска кожа. Ние решаваме, че това е трофей на Хемингуей. Обаче кожата се оказва особена гордост на жената на писателя — Мери. Тя започва веднага увлекателно да разказва как е убила лъва. Мери е необикновено жива и стройна, макар и не млада жена, облечена в каубойска дреха, със запретнати ръкави; тя е отлична партньорка на своя мъж, „женско издание“ на Хемингуей.

И двамата ни развеждат по уютната, обляна със слънце къща на един хълм в сенчест парк.

Работното място на Хемингуей съвсем не е грамадно бюро в кабинет, обиколено с рафтове книги, а само малка писмена дъска, закрепена за стената на спалнята. Ърнест пише прав — „за да не се заседява“ — както казва той. По леглото са разхвърляни книги, които сега четете или преглежда.

Знаехме, че именно в тази част на крайбрежието е живял старецът, послужил като прототип на героя на повестта „Старецът и морето“. Ернесто, така кубинците наричат Хемингуей, е техен човек, човек на рибарите, докерите и другите работници, въпреки че съвсем не всички знаят, че той е писател.

— Кубинците са прекрасен народ. Темпераментен, енергичен. Новите му ръководители имат добри намерения, те искат да помогнат на народа.

Най-ценен подарък за Хемингуей е неговата книга на руски.

— Вашите книги не само се издават у нас, но се ползват с голяма популярност, възпитават мъжество, героизъм.

— Виждате ли, писателят, ако работи добре — разпалено разсъждава Хемингуей, — неволно възпитава много свои читатели.

— И неволно става политик.

— Аз не съм политик! — възразява Ърнест.

— Да, разбира се. Но аз имам пред вид това, че то става независимо от вашите намерения. Талантът на писателя, неговата честност, правдивост обективно довеждат до това, че най-добрите му произведения придобиват политическо звучене. Но работата дори не е

в това. В нашата страна ви обичат за вашия хуманизъм, за вашата любов към живота. Въобще считат ви за свой.

— Разбира се, на мен ми е приятно, че ме четат в разни страни по света, но все пак аз съм американски писател в много тесен смисъл на думата.

— Добрите писатели винаги са скъпи за всички народи.

Баща ми пита Хемингуей не мисли ли да посети Съветския съюз. „Ще ви посрещнат много добре!“ — добавя той.

— Винаги съм искал да посетя вашата страна, но все съм бил възпрепятствуван от различни причини. С удоволствие ще дойда да попътувам. Аз съм обикновен човек и не обичам тържествените приеми.

— Мечтая да отида в Русия! — възкликва Мери. — Знаете ли какво правя, когато отида в някакъв град? Веднага отивам в картинната галерия! Уверена съм, че в музеите на Русия ще видя много великолепни картини.

На сбогуване Анастас Иванович кани домакина да присъствува на приема в хотел „Хавана-Хилтън“.

— Благодаря за поканата — отговаря той, — но аз никога не правя това, което би ми попречило да започна работа в 6 часа сутринта. Работя всеки ден от шест до дванадесет.

Сбогуваме се е Хемингуей и сме уверени, че в близко бъдеще, когато завърши новия си роман и си разреши почивка, ние ще се срещнем отново, но този път в Москва.

Ние знаехме за неговата болест, но невъзможно беше да си представим трагичния край. Известието за смъртта му, което чух по радиото, беше като удар; струваше ми се, че това е грешка, че ще последва опровержение както по-рано. Но този път нямаше опровержение.

През ноември 1964 година аз посетих Мери Хемингуей в Ню Йорк. Това беше тъжна среща, не такава, за каквато мечтаехме всички. Мери се е изменила чувствително. Годишите и скръбта са оставили своята следа върху тази щастлива и нещастна жена.

— Запознахме се с Ърнест в Лондон през войната. Тогава бях журналистка. И сега се старая да пиша. Но главната ми работа са ръкописите на Ърнест. Той ми завеща да ги подреда и да ги публикувам. „Безкраен празник“ е първият от тях. Нанесла съм не

много редакторски поправки, които, аз зная, Ърнест би искал да бъдат направени.

„Ърнест би искал...“ Тези думи очевидно са като лайтмотив на действията на обитателката на малката, тъмна квартира, която след къщата в Хавана изглежда като затворническа килия. Тя ми подава за А. И. Микоян екземпляр от „Безкраен празник“ с надпис: „Зная, че Ърнест би искал вие да имате тази книга.“

Книгата „Безкраен празник“ ни запознава с Хемингуей, когато той едва е навършил двадесет години. По това време той е успял да придобие богат жизнен опит, много е изпитал и видял.

Бащата на Хемингуей, доктор Кларънс Хемингуей, е предал на Ърнест не само външните си черти, но и любовта към природата, към лова и риболова. Много неща от разказите за Ник Адамс почиват на спомените на автора за детските му години.

На четиринадесет години Ърнест получава разрешение от баща си да учи бокс в Чикаго. Първият урок в школата е първото сериозно изпитание на характера, на мъжество. Инструкторът е имал определена задача: от първия ден да пречупи желанието на новациите да се учат (обучението се е предплащало и парите не се връщали). Този ден на три пъти чупят на Ърнест носа. Повечето от записалите се не отиват на второто занятие. Той отива.

Но боксът му донася увреждане зрението на лявото око.

През април 1917 г. САЩ започват война срещу Германия. Тогава Ърнест е на 18 години и иска да постъпи в армията, но заради зрението му не го приемат. Тогава се изхитрява да постъпи като санитар. Първата му среща с войната е в Париж. Той не знае какво е това война. Исква по-скоро да почувствува мириса на барута. Младият войник е още пълен с илюзии, като момчето от неговата „Пета колона“.

На италианския фронт Ърнест иска да го преместят от тилвата болница на предна линия. Като шофьор на санитарна линейка той събира ранените направо от бойното поле.

Какво е това „Война“? Много скоро младият Хемингуей разбира какво е. Как гледа той на нея е отразено в романа „Сбогом на оръжията!“.

Върнал се у дома — с алуминиева колянна капачка — Хемингуей е типичен представител на поколението, наречено „загубено“. В разказа си „Къщата на войника“ той може би доста сгъстява боите, за

да може по-рязко да осъди войната, която осакатява не само физическия, но и духовния облик на човека.

Двадесетгодишният Ърнест започва да се занимава с журналистика. „Аз работих дотогава, докато разбрах, че всичко е мошеничество — казва той по-късно, — после останах във вестника, за да разобличавам.“

Но вместо да разобличава, трябвало е да напусне. Обаче за този атлетически сложен млад човек със свободни възгледи и независими разсъждения вече знаят сред литературните кръгове в Чикаго и Сен Луис. Известният писател Терууд Андерсън предвижда, че Хемингуей ще отиде далече. Съветва го да последва неговия пример и да поживее известно време в Париж и му дава препоръчителни писма до Езра Паунд, Гертруда Стайн, Силвия Бийч и някои други.

Париж тогава до известна степен е нещо като Мека за писатели, поети и художници от различни страни. По това време в Париж се намира цяла колония американци — ловци на „синята птица“. В продължение на няколко години един от тях е и Хемингуей.

„В кафене «Ротонда» вие можете да намерите всичко друго, но не и сериозни майстори. Те изразходват енергия, която художникът използва при своята съзидателна работа, за разговори върху това, което се канят да правят и да хулят всички, които са получили известно признание... Разговорите за изкуството ми доставят такова удовлетворение, каквото изпитва истинският художник от своята работа.“ Така пише Хемингуей в писмата си от 1922 г. За него главното съдържание на живота става работата и едно от жизнените му правила — по-малко да говори за нея. Доста критично се отнася към тия, които не са способни за друго, освен за претенциозни разговори за творчеството.

Ето защо на страниците на тази книга иронично се говори за влюбената в себе си Гертруда Стайн. Ето защо очевидно Хемингуей не влиза, както свидетелствуват съвременниците му, нито в една група на постоянните посетители на кафенета „Купола“, „Ротонда“, „Селект“. За него тези кафенета са преди всичко място, където той може да работи.

В книгата „Безкраен празник“ Хемингуей пише за недостатъчните средства за съществуване на неговото семейство. Разбира се, той премълчава, че известно време работи като шофьор на

такси, а за да могат да почиват в планините на Австрия и Швейцария, той започва работа като инструктор по ски: но и без това картината е доста ясна. Иска ми се да отбележа само едно: писателят е могъл да подобри доста лесно материалното си положение, но не го е направил. „Той не можеше да се купи“ — спомня си един тогавашен приятел на Ърнест Хемингуей смята, че е по-добре да печели като спортист (ако играта е честна), само и само да не жертвува най-святото — своето творчество, да пише не така, както искат купувачите на книги, а така, както му заповядва съвестта, призванието, талантът. Той не иска да прави своите разкази *assochable*, както изисква Гертруда Стайн; той иска да пише правдиво.

Решението му да пише честно и правдиво — и по съдържание, и по форма — довежда до ужас неговите роднини в Мичиган. Една от братовчедките му си поръчала по пощата десет екземпляра от сборника „По наше време“ — за коледни подаръци. Ала когато тази дама прочела книгата, върнала я обратно, като заявила възмутено, че не е знаела на какъв „неджентълменски език“ пише Хемингуей.

Разбира се, стилът на Хемингуей е предмет на изследване на специалисти. Между впрочем сам той казва веднъж, че някои приемат за стил чепатостта на неговия стил. Включително и тези, които заявяват, че пишат по маниера на Хемингуей. През 1940 г. писателят напомня за правилата на вестник „Торонто стар“, които много високо цени. Някои от тях са: „Употребявайте кратки фрази... Пишете на действителен английски език... Избягвайте употребата на прилагателни, особено като блестящ, великолепен, величествен, изумителен и т.н.“ На един от своите приятели той пише, че цял живот се е старал да пише по-добре, стремил се е да опознае света и да го разбере. Висока, дори жестока вискателност към своето творчество е закон за писателя.

В „Безкраен празник“ той пише за своята нова теория: „Можеш да пропускаш колкото си искаш, но при условие, че знаеш какво пропускаш.“ Такъв подход предполага доверие към читателя, към неговия интелект, специалност и вкус.

Очевидно задачата на литературата е да въздейства на мисълта и чувствата на читателя. Ако е така, можем само да се чудим колко рано е изработил Хемингуей уменията да изпълнява тези две задачи чрез особения си език, външно доста по-беден, отколкото, да речем езика на Стефан Цвайг, а в действителност много по-изразителен,

съответстващ на потребностите на съвременния читател. Хемингуей не само въздейства на разума и на чувствата, той предизвиква у читателя активен мислителен и емоционален процес, като ни най-малко не му натрапва собственото си отношение към засегнатия в книгата обект. Обаче силата на литературния талант дава на автора възможност да каже с пълен глас именно това, което иска. Рядко читател няма да прочете и между редовете и не ще се присъедини именно към това, което е имал пред вид Хемингуей. При това читателят се ползува от правото да допълни и разшири тълкуването на авторския текст — в зависимост от индивидуалния подход.

Някои смятат, че характерна особеност на стила на Хемингуей е свободният тон по отношение на секса. Нищо по-погрешно от такова предположение; то е такова, когато го преценява лицемерната среда на лелите му и братовчедките му. За проблемите на пола Хемингуей пише честно и искрено, но това не изключва огромен такт и грижовно, аз бих казал дори целомъдрено отношение към висшите чувства между мъжа и жената. Никога писателят не стига до пошлост. Той не принизява любовта чрез премълчаване, а говори за нея открито и смело, за да я възвиси.

Какво може да се каже за неговите политически убеждения през онова време, без да се имат пред вид въпросите на войната, за които се говори?

Хемингуей взема в ония години интервю от Мусолини и характеризира неговия режим като бандитски. Той посещава по нареждане на редакцията редица международни конференции и започва постепенно да се запознава със световната политика. Обаче писателят, още много млад, невинаги схваща тънкостите на международните отношения — област, в която впрочем той винаги се чувствава дилетант. Но ние никога не сме очаквали от Хемингуей трактати по международните икономически и политически отношения. Затова пък очаквахме с нетърпение нови литературни произведения.

Париж — това е „безкраен празник“. Как тук да не си спомним Маяковски: „Аз бих искал да живея и умра в Париж, ако на света нямаше Москва“.

Както и Маяковски, Хемингуей познава и обича не само Париж с булевардите и крайбрежните улици, Париж с уютните монпарнаски кафенета, Париж на писатели и художници. Безкрайният празник не

скрива от Хемингуей печалността на големия град, за който той винаги си спомня.

Първият парижки период от живота на писателя е период, когато той става писател. С романа си „Сбогом на оръжията“ той влиза в голямата литература. САЩ, Испания, Африка, Франция, Мексико — такава е географията на странстванията му. Животът му действително е пълен с приключения. Той обича живота с всичките му прояви. Древното „Аз съм човек и нищо човешко не ми е чуждо“ най-точно определя неговия характер, навици и слабости.

Бурният живот на писателя всячески се използва за пошли писаници в жълтата преса. Той непрекъснато страда от зловни клевети, сплетни и нападки, с които бездарните подлеци често се стремят да отмъстят на гениите за тяхното величие.

В тази книга Хемингуей подробно описва надбягванията, не пропуска названията на вината, които е пил, когато е беседвал с един или друг писател. Неправилно ще бъде обаче да се виждат в книгата само коне или вина. Духовната леност на Гертруда Стайн, алкохолизмът на Фицджералд Скот, фалитът и лицемерието на Ърнест Уелш — всичко това в еднаква степен предизвиква неговия убийствен сарказъм.

През годините на Втората световна война Хемингуей е военен кореспондент. Малко преди откриването на Втория фронт той пострадва от автомобилна катастрофа в затъмнения Лондон. Не съвсем здрав, той влиза във Франция при десанта. В Париж, в същия Париж, който е безкраен празник за него, той влиза с отряд френски партизани.

Той е с тези, които рискуват живота си. Той е против онези, които изпращат хората в окопите, които рискуват с чуждия живот. Като истински хуманист той с пълен глас извиква, че сам е готов да приведе в изпълнение смъртната присъда, която народите ще произнесат срещу такива правителства.

Куба. „Това е първото честно правителство на Куба“ — заявява Хемингуей при срещата ни в Хавана. Писателят построява със свои средства училище. „Ернесто“ е приятел на кубинците, приятел на революцията и не се бои да го покаже.

— Никога не съм се намесвал в политиката на Куба — разказва той, — живеех, както е редно да живее гост. Но това, което стана тук,

се поддържа от всички. И аз го поддържам — с цялата си душа.

Нека читателят разбере правилно. Аз не искам да правя от Хемингуей това, което не е бил. Разбира се, Хемингуей не е революционер. Но той е голям художник: реалист и в същото време романтик. Към обществените явления той подхожда от безупречни за революцията позиции — от позициите на хуманизма, тъй като истинският хуманизъм винаги е на страната на революцията.

(Преводът е направен със съкращения от послеслова към руското издание на „Безкраен празник“.)

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.